

Tge midadas porta la nova lescha da scola?

Il cussegl grond tracta la revisiun totala da la lescha da scola

DA MARTIN CABALZAR

■ La legislaziun da scola vertenta sa basa principalmain sin la lescha da scola da l'onn 1961. Cun ina revisiun totala duai la legislaziun da scola uss vegnir repassada a moda complessiva tant areguard cuntegn sco er areguard dumondas formalas. Per la Rumantschia è cunzunt la dumonda dal rumantsch grischun u dals idioms sco lingua d'instrucziun d'interess particular. Bain è la lescha vertenta da 1961 vegnida cumplettada en il decurs dals decennis cun numerusas ordinaziuns, ella è uschia dentant daventada nunsurve-saivla. Tenor il minister d'educziun *Martin Jäger* vul la nova lescha «stgaffir ina basa cun la quala la scola populara dal Grischun po far frunt a las sfidas futuras en moda moderna ed adequata».

Cun la revisiun totala vegn la legislaziun da scola repassada cumplettamain concernent il cuntegn e la furma e messa sin ina nova basa legala. La lescha da scolina sco er il sector da la pedagogia spziala da la lescha d'impedids vegnan integrads en la lescha da scola. Plinavant sa tracta da reglar las competenzas en il sector da la scola populara tenor la nova costituziun chantunala, facilitand la collavuraziun tranter il chantun e las vischnancas.

Coesistenza dad idioms e rumantsch grischun

Ils meds d'instrucziun duain vegnir edids sco enfin uss en las linguas tudestg, rumantsch e talian. Da nov pon meds d'instrucziun che vegnan designads sco obligatorics però era vegnir edids en ils idioms rumantschs. Tenor avis da la re-

A la scola bilingua da Glion vegn instrui actualmain rumantsch grischun.

FOTO N. SIMMEN

genza na sa lascha – per motivs giuridics – la mesira da spargn che è vegnida decidida dal cussegl grond l'onn 2003 betg pli defender. La regenza haja stuì lachar persvader ch'ina introducziun integrala ed obligatoria dal rumantsch grischun en tut las scolas rumantschas n'è per il mument betg pussaivla. Tant pli che pliras vischnancas da pionier – cunzunt en la Foppa – hajan uss decidì da returnar als idioms sco lingua d'alfabetisaziun.

Entant ch'il chantun ha la competenz e l'obligaziun da procurar per ils meds

d'instrucziun, stat la tscherna da la lingua d'instrucziun en competenza da las vischnancas. Quai è bain ina tscherta cuntradiziun. Prominents giurists sco *Giusep Nay* e *Vincent Augustin* èn dentant da l'avis che l'autonomia communal na saja en quest regard betg nundispitaivla. Tenor costituziun chantunala na saja questa autonomia da vischnanca en la questiu dal linguatg betg absoluta. Il linguatg uffizial (e da scola) stoppia la vischnanca definir en cunvegnientscha cun il chantun, pretenda la costituziun.

Tgi che ha entschavì cun rg sto cuntinuar cun rg

Damai che differentas vischnancas da pionier vulan returnar immediat puspè als idioms ha la regenza preni quest dis ina impurtanta decisiun da princip: Scolars da las vischnancas da pionier che vegnan instruids actualmain en rumantsch grischun duain vegnir instruids en questa varianta linguistica fin la fin da lur temp da scola obligatoric. Tenor avis da la regenza sto la midada da la lingua da scola da rumantsch grischun ad in idiom u viceversa vegnir fatta da princip il cumenzament da l'emprima classa primara. Tant motivs pedagogics sco er giuridics pledian cunter ina midada da la lingua da scola vertenta avant la terminaziun dal temp da scola obligatoric, scriva la regenza. Per motivs da la segirezza giuridica e da l'egua-

lità da las schanzas ed il tractament egal hajan ils scolars che sajan vegnids alfabetisads en rumantsch grischun il dretg che l'instrucziun vegnia cuntinuada en questa varianta linguistica. Quai er en vista als examens d'admissiun en la scola media che sappian succeder tant

en rumantsch grischun sco en l'idiom correspudent.

Secziun rumantscha sustegn la proposta da cumpromiss

En sia ultima sesida è la secziun rumantscha dal cussegl grond che vegn presidiada da deputà *Jon Domenic Parolini* (pbd Suot Tasna) vegnida – suenter lungas e stentusas discussiuns – a la conclusiun da sustegnair la proposta da cumpromiss elaborada cun intermediaziun da la Lia Rumantscha che vegn uss era sustegnida da la regenza e da la cumissiun da furmaziun. La formulaziun neutrala en artitgel 34 «Ils meds d'instrucziun vegnan edids en las linguas tudestg, rumantsch e talian» lubeschia era d'edir vinavant meds d'instrucziun tant en rumantsch grischun sco en ils idioms. Tge cudeschs che duain la finala vegnir edids en tge idioms rumantschs duai dentant vegnir definì pli tard en il rom dal plan d'instrucziun 2021. Plinavant duain tut ils scolars rumantschs vegnir confruntads en il decurs da lur scolaziun tant cun ils ulteriurs idioms sco cun il rumantsch grischun.

Contribuì essenzialmain a quest cumpromiss che vegn sustegnì da la gronda maiortad dals radund 40 deputads rumantschs han ils deputads *Heinrich Berther* (pcd Cadi) sco president da la Pro idioms e *Vitus Dermont* (pcd Foppa) sco adherent ed anteriur president communal dalla vischnanca da pionier da Laax.

Las novaziuns las pli impurtantas

Introducziun d'uras da bloc

En scolina che dura 2 onns e che po anc adina vegnir frequentada facultativamain dals uffants sco er en la scola primara ha lieu l'instrucziun l'avantmezdi en uras da bloc. Quellas garanteschian ina instrucziun nuninterrutta u in accumpignament gratuit dals uffants durant almain 3 uras consecutivas (en scolina) resp. 4 lezziuns consecutivas en la scola primara.

Structuras dal di

Sch'il basegn è avant maun èn las instituziuns ch'èn responsablas per la scola obligadas da porscher structuras dal di che correspundan al basegn. Per l'utilisaziun da questa purschida pon las instituziuns ch'èn responsablas per la scola incassar contribuziuns finanzialas dals genitori.

39 emnas da scola e lezziuns da 45 minutas

Il pensum d'instrucziun vegn repartì sin 39 empè da 38 emnas da scola. Uschia sa reducescha il dumber da lezziuns per emna. Ultra da quai vegn la durada d'ina lezziun reducida d'actualmain 50 sin 45 minutas.

Mesiras integrativas da pedagogia spziala

Las scolaras ed ils scolars che han basegn pedagogics spezial vegnan da princip instruids en la scola regulara resp. en la classa regulara. En cas motivads po la scolaziun, l'assistenza ed il sustegn cun mesiras da la pedagogia spziala aviar lieu en moda parzialmain integrativa en il rom d'ina instrucziun e gruppa, resp. d'ina instrucziun individuala ubain en moda separativa en partiziuns respectivamain en instituziuns da la scolaziun spziala.

Propostas da la cumissiun da furmaziun

Tenor la presidenta da la cumissiun da furmaziun *Sandra Locher Benguerel* è la cumissiun suandada – suenter lungas ed intensivass debattas – per gronda part las propostas da la missiva da la regenza.

Tenor la proposta da la regenza duain ils salaris da las persunas d'instrucziun vegnir adattads al nivel da salari da chantuns cumparegliabels. En quest connex vegni er risguardà che la durada da las lezziuns ed il dumber da lezziuns d'instrucziun d'in pensum cumplain vegnan reducids da 30 sin 29 lezziuns en la nova lescha da scola.

Ina maiortad da la cumissiun vul

augmentar il stgalim suprem da la salarisaziun da las persunas d'instrucziun a 154 pertschient, ina minoritad a 150 pertschient e la regenza tenor missiva a 142 pertschient.

Per l'autra propona ina maiortad da la cumissiun da reducir la grondezza da las classas a maximalmain 22 scolaras e scolars, entant che la regenza propona maximalmain 24.

Ina minoritad da la cumissiun propona da dar ina facilitaziun da vegliadetgna a las persunas d'instrucziun tenor il dretg vertent. Ina ulteriura minoritad da la cumissiun vulesc declerar la scolina per obligatoria.